

DONATIEN
ALPHONSE FRANÇOIS
DE SADE

JUSTINE

*På dansk ved
Kim Witthoff*

FORLAGET
VANDKUNSTEN

Justine ou les malheurs de la vertu udkom i 1791 og er det første litterære arbejde, Sade lod trykke. Romanen betragtes i dag som et af Sades hovedværker og som en af den franske libertinerlitteraturs betydeligste fortællinger.

Værket er en omarbejdelse af en tidligere og væsentligt kortere version, *Les Infortunes de la vertu*, som blev fundet blandt Sades efterladte papirer og udgivet første gang i 1930. Denne version findes i to danske oversættelser, *Ulykker følger den dydige* eller *Justine* (1965, oversat af Kamma Albrechtsen) og *Justine eller dydens genvordigheder* (1979, oversat af Per Aage Brandt).

Sade omarbejdede efter udgivelsen i 1791 *Justine* til dobbeltromanen *La Nouvelle Justine* og *Histoire de Juliette*, som udkom i 1797.

Oversættelsen er foretaget efter *Œuvres complètes du marquis de Sade*, bd. 111, Pauvert, Paris, 1986.

Jeg vil gerne takke Catrine Werchmeister og Kristine Glerup for kyndig gennemlæsning af manuskriptet. En særlig tak skylder jeg François Marchetti, som har ydet uvurderlig bistand i arbejdet med oversættelsen. Ligeledes takker jeg Kunstrådets Litteraturudvalg for økonomisk støtte til arbejdet.

Kim Witthoff

København, maj 2011

*O min ven! Forbrydelsens medgang er som lynet,
hvis bedrageriske lys kun oplyser atmosfæren
i en kort stund for at styrte den ulyksalige,
som det har blændet, ned i dødens afgrund.*

FØRSTE DEL

FILOSOFIENS STØRSTE BEDRIFT måtte være at udrede de midler, som forsynet anvender for at nå de mål, det sætter sig med mennesket, og dernæst at opstille nogle leveregler, som gør det muligt for dette ulykkelige tobenede væsen at vide, hvorledes det skal vandre ad livets tornebestrøede vej, således at det kan foregribe de uudgrundelige indfald fra denne skæbne, som man giver et utal af navne, dog uden at det endnu er lykkedes for nogen at erkende eller beskrive den.

Hvis det alligevel hænder, at vi – skønt fulde af respekt for vore sociale konventioner og uden nogensinde at overskride grænserne, de har sat for os – udelukkende bliver mødt med torne, mens de onde kun plukker roser, vil de personer, der er nægtet et dydigt væsen i en sådan grad, at de føler sig hævet over sømmeligheden, så ikke udlede, at det er bedre at give efter for lidenskaberne end at bekæmpe dem? Vil de ikke sige, at dyden, hvor smuk den end er, alligevel er det dårligste valg, man kan træffe, da den er for svag til at kæmpe mod lasten, og at det mest sikre i et fuldstændig fordærvet århundrede derfor er at gøre som alle andre? Vil disse, kunne nogle mene, lidt bedre oplyste personer, der således misbruger den lærdom, de har opnået, ikke med englen Jesrad fra *Zadig* sige, at der intet ondt findes, af hvilket der ikke fødes noget godt, og at de som følge heraf kan hengive

sig til det onde, eftersom det kun er en af måderne at udføre det gode på? Vil de ikke tilføje, at det i forhold til den overordnede plan er ligegyldigt, om denne eller hin foretrækker at være god eller ond, og at det – hvis ulykken forfølger dyden, og medgangen næsten altid følger forbrydelsen, og dette fra naturens synsvinkel altså er et og samme – er uendelig meget bedre at høre til blandt de onde, som nyder medgang, end blandt de dydige, som går til grunde? Det er derfor vigtigt at gendrive en sådan fejlslagen tænknings farlige sofismer og ligeledes afgørende at vise, at eksempler på den lidende dyd, fremstillet for en fordærvet sjæl, i hvilken der dog stadig findes enkelte gode principper, kan vinde denne sjæl for det gode lige så sikkert, som hvis man på dydens vej havde vist den de mest strålende sejrpalmer og de største belønninger. Det er uden tvivl grusomt at skulle beskrive det utal af ulykker, der regner ned over en blid og følsom kvinde, som på bedste vis respekterer dyden, og samtidig den store medgang hos dem, der knuser eller krænker hende. Men bør man, hvis der dog opstår noget godt af beskrivelsen af disse tildragelser, klandre sig selv for at have fremstillet dem? Bør man føle anger ved at have udlagt et hændelsesforløb, af hvilket den forstandige og opmærksomme læser uddrager den nyttige lære om indordningen under forsynets bud, og hvoraf det fremgår, at det ofte er for at bringe os tilbage til vore pligter, at

himlen rammer det menneske i vor nærhed, der synes at have opfyldt sine på bedste vis?

Det er disse følelser, som leder vort arbejde, og det er på baggrund af disse hensigter, at vi anmoder læserne om overbærenhed over for de vildfarne idéer, der lægges i munden på flere af vore personer, og over for de indimellem voldsomme hændelser, som vi af kærlighed til sandheden har set os nødsaget til at skildre.

Grevinde de Lorsange var en af disse Venus' præstinder, hvis medgang i livet skyldes et kønt udseende og megen løstagtighed, og hvis titler – hvor pompøse de end måtte være – kun findes opbevaret i arkiverne på øen Kythera, eftersom de er resultatet af usømmeligheden, der tager imod dem, og den dumme godtroenhed, som uddeler dem. Hun var mørkhåret med en smuk figur, ganske særligt udtryksfulde øjne, og hun var tilhænger af det nymodens fritænkeri, der giver ekstra krydderi til begæret og derfor yderligere vækker interessen for den kvinde, hos hvem man aner det. Derudover var hun en smule ondsindet, skrupelløs og så intet forkert ved noget som helst, men hendes hjerte var trods alt ikke så fordærvet, at hendes følsomhed var udslukt. Stolt og udsvævende, således var Madame de Lorsange.

Denne kvinde havde ikke desto mindre fået den bedst mulige opdragelse. Som datter af en yderst velha-

vende bankier fra Paris var hun sammen med en tre år yngre søster, der hed Justine, vokset op i et af de mest berømte klostre i hovedstaden, hvor ingen form for vejledning, ingen lærer, ingen bog, ingen kundskaber var blevet nægtet hverken den ene eller den anden af de søstre indtil deres tolvte og femtende år.

På dette for de unge pigers dyd så skæbnesvangre tidspunkt skulle de på én dag miste alt. En alvorlig bankerot bragte deres fader i en så katastrofal situation, at han omkom af sorg. Hans kone fulgte ham i graven en måned senere. To følelseskolde og fjerne slægtninge afgjorde, hvad der skulle ske med de forældreløse piger. Deres arv, som for størstedelen var blevet brugt til at dække gældsbeviserne, udgjorde et hundrede daler til hver. Da ingen ønskede at tage vare på pigerne, åbnede man klostrets døre for dem, udbetalte dem deres arv og overlod dem til deres egen skæbne.

Madame de Lorsange, der dengang hed Juliette, og hvis karakter og sind på ganske få punkter nær var lige så formede som i hendes tredivte år – hendes alder på tidspunktet for den historie, vi skal berette – syntes kun at føle glæde over at være fri uden et øjeblik at tænke på de ulykkelige omstændigheder, der havde brudt lænkerne. Hvad angik Justine, der, som vi har fortalt, var tolv år, var hun af et mørkt og melankolsk sind, som gjorde hende desto bedre i stand til at fornemme hele situationens gru-

elige alvor. I stedet for søsterens beregning og list besad hun en ømhed og en bemærkelsesværdig følsomhed, og hendes uskyldighed og naivitet skulle få hende til at gå i mange fælder. Denne så ædle, unge pige havde et ansigtsudtryk, der var absolut forskelligt fra det, som naturen havde tildelt Juliette. Lige så meget som man så listen, snedigheden og koketteriet i den enes, lige så meget beundrede man blufærdigheden, ærbarheden og undseligheden i den andens. Hun havde et jomfrueligt udseende med blå, åndfulde og opvakte øjne, en blændende hvid hud, en fin og smidig skikkelse, en bevægende stemme, tænder som elfenben og det smukkeste tænkelige lyse hår. Således fremstod den fortryllende yngre søster, hvis naive ynder og kønne træk unddrager sig vor pensels formåen.

Man gav dem hver især fireogtyve timer til at forlade klostret og lod dem gøre, hvad de ville med deres hundrede daler. Juliette, der var henrykt over selv at kunne bestemme over sit liv, forsøgte først at tørre Justines tårer bort og trøste hende, men da hun så, at dette ikke hjalp, begyndte hun at skælde hende ud. Hun bebrejdede søsteren hendes følsomhed og fortalte med en forstandighed, der lå langt over hendes alder, at man i denne verden kun skulle lade sig anfægte af det, som ramte én personligt. Hun forklarede, at det var muligt at opleve en fysisk vellyst, der var i stand til at dulme alle de sjælelige lidelser over dette smertelige tab, og at det var desto

mere vigtigt at tage omtalte metode i anvendelse, eftersom den sande visdom mere sigtede mod at mangedoble antallet af ens nydelser end at forøge ens lidelser. Kort sagt var der intet, som man ikke burde gøre for at dæmpe den falske følsomhed, som alle andre nød godt af, hvori- mod den ikke voldte én selv andet end sorger. Men man forhærder kun med stort besvær et rent hjerte. Det mod- står en vildfaren tænknings argumenter, og dets glæder opvejer tabet af åndrighedens illusoriske glans.

Juliette forsøgte sig med andre argumenter og sagde til sin søster, at det med den alder og den figur, de hver især var i besiddelse af, var utænkeligt, at de ville dø af sult. Hun fortalte hende om en af deres naboers døtre, som efter at være undsluppet sit fædrene hjem nu levede i overdådighed, og som uden tvivl var meget lykkeligere, end hvis hun var forblevet i familiens skød. Man måtte tage sig i agt for at tro, at det var ægteska- bet, der gjorde en ung pige lykkelig, for i hymens lænker kunne hun kun – til stor ærgrelse – se frem til en meget begrænset andel af nydelse. Hvis de i stedet hengav sig til udskejelser, kunne de for altid sikre sig mod deres el- skeres lunefuldhed, eller de kunne trøste sig ved at for- øge deres antal.

Justine forfærdedes over disse argumenter. Hun sagde, at hun foretrak døden frem for skammen, og til trods for søsterens indtrængende anmodninger nægtede hun

at bo sammen med hende, da hun indså, at denne havde besluttet sig for en livsførelse, som fik hende til at gyse.

De to unge piger skiltes derfor uden løfte om at ses igen, eftersom deres mål i livet var så forskellige. Ville Juliette, der, som hun selv påstod, skulle blive en *grande dame*, indvillige i at blive set med en lille pige, hvis dydsirede og beskedne livsførelse ville kaste skam på hende? Og hvad angik Justine, ville hun udsætte sin moral for omgangen med et fordærvet menneske, der ville blive offer for pøblen og offentlige udskjelser? De tog derfor afsked med hinanden for bestandig og forlod klostret den følgende dag.

Da Justine som barn har nydt sin mors syerskes kærlige omsorg, forestiller hun sig, at kvinden vil blive rørt over hendes lod. Hun finder frem til hende, fortæller om de ulykkelige hændelser, beder hende om arbejde ... syersken kan knap huske hende, og hun bliver hårdt afvist.

»Oh, Gud!« siger det stakkels pigebarn, »skal allerede de første skridt, jeg tager i verden, være mærket af sorger! Denne kvinde holdt tidligere af mig, hvorfor bortviser hun mig nu? Ak! det er, fordi jeg er forældreløs og fattig. Det er, fordi jeg er alene i verden, og fordi man kun respekterer folk i forhold til den beskyttelse eller de fornøjelser, som man forestiller sig, de kan give én.«

Grædende opsøger Justine sin præst, og med sin alders ildhu og troskyldighed beskriver hun sin situation

for ham ... Hun havde en tætsiddende, hvid kjole på, hendes smukke hår var hastigt foldet op under en stor kappe, hendes barm, som man netop kunne ane, var skjult under to eller tre alen tyndt stof, hendes kønne ansigt var en anelse blegt på grund af de sorger, der tyngede hende, tårer fyldte hendes øjne og gjorde dem endnu mere udtryksfulde.

»Jeg kommer til Dem, monsieur,« sagde hun til den hellige kirkens mand ... , »ja, jeg kommer til Dem i en for en ung pige bedrøvelig situation. Jeg har mistet min fader og min moder ... Himlen fratager mig dem i en alder, hvor jeg har allermest behov for deres beskyttelse ... De døde ruineret, monsieur, vi har mistet alt ... Her er alt, hvad de efterlod mig,« fortsatte hun og viste sine tolv louis'or, »... og der er intet sted, hvor jeg kan hvile mit trætte hoved ... De får medlidenhed med mig, ikke, monsieur! De er troens tjener, og troen har altid været mit hjertes dyd. I Guds navn, den Gud, som jeg elsker, og hvis stemme De er, sig mig, som en anden fader, hvad skal jeg gøre ... hvad skal der blive af mig?«

Den barmhjertige præst svarede, mens han indgående så på Justine, at sognet var meget bebyrdet, og at det havde svært ved at uddele flere almisser, men hvis Justine ville tjene ham, hvis hun ville udføre hårdt arbejde, var der altid et stykke brød til hende i køkkenet. Og da gudernes budbringer, mens han sagde dette, tog hende

under hagen og gav hende et kys, der var alt for verdsligt for en kirkens mand, skubbede Justine, som kun alt for godt havde forstået, ham fra sig og sagde:

»Monsieur, jeg beder Dem hverken om almisser eller om en plads som tjenestepige. Det er alt for kort tid siden, jeg har forladt en stand, der er hævet over den, jeg nu befinder mig i, til at jeg føler mig hensat til at anmode om sådanne nådegaver. Jeg beder om den vejledning, som jeg i min unge alder og i min ulykke har behov for, og De forlanger, at jeg skal betale en vel høj pris for den.«

Præsten, der skammede sig over at være afsløret, jog prompte pigebarnet bort, og den stakkels Justine – afvist to gange den første dag, hun er prisgivet ensomheden – går ind i et hus, hvor hun ser et opslag, lejer et lille, møbleret værelse på femte sal, betaler forud og overgiver sig her til tårer, der er så meget desto bitrere, som hun er følsom, og som hendes barnlige stolthed lige er blevet grusomt kompromitteret.

Læserne tillader os at efterlade hende her nogen tid for at vende os mod Juliette og for at fortælle, hvordan hun – fra de fattige kår, hun kom fra, og uden at have flere midler end sin søster – dog på femten år blev en kvinde med adelig titel, i besiddelse af tredive tusind pund i årlig rente, prægtige smykker, to eller tre ejendomme dels i byen, dels på landet og for øjeblikket etatsråd de